İNNOVASİYA TEXNOLOGİYALARININ TƏTBİQİ
APPLICATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES
ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

UOT 378

Günay Akif qızı Seyidova
Azərbaycan Dillər Universitetinin fəlsəfə doktoru proqramı üzrə doktorantı
https://orcid.org/0009-0004-1198-417X
E-mail:pedaqoq.sg@gmail.com
https://doi.org/10.69682/arti.2025.92(5).168-172

İNNOVATİV TƏLİM METODLARININ TƏLƏBƏLƏRİN AKADEMİK GÖSTƏRİCİLƏRİNƏ TƏSİRİ

Gunay Akif Seyidova
doctorial student in the program of doctor of philosophy
at Azerbaijan University of Languages

THE IMPACT OF INNOVATIVE TEACHING METHODS ON STUDENTS' ACADEMIC PERFORMANCE

Гюнай Акиф гызы Сеидова
докторант по программе доктора философии Азербайджанского Университета Языков

ВЛИЯНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ НА АКАДЕМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ СТУДЕНТОВ

Xülasə. Müasir təhsil sistemində interaktiv və texnologiya əsaslı öyrənmə metodlarının tətbiqi tələbələrin koqnitiv inkişafını, analitik düşünmə bacarıqlarını və müstəqil öyrənmə vərdişlərini gücləndirir. Problem əsaslı öyrənmə, layihə əsaslı yanaşmalar və rəqəmsal resurslardan istifadə tələbələrin tədris materialını daha dərindən mənimsəməsinə və praktik bilikləri effektiv şəkildə tətbiq etməsinə imkan yaradır. Bununla yanaşı, sosial-öyrənmə mühiti və müəllim-tələbə qarşılıqlı əlaqəsinin gücləndirilməsi tələbələrin akademik nailiyyətlərinə müsbət təsir göstərir. İnnovativ təlim metodlarının tətbiqi tələbələrin motivasiyasını artırır, özünəinamını gücləndirir və onların müasir əmək bazarının tələblərinə uyğun bacarıqlar qazanmasına töhfə verir.

Məqalədə innovativ təlim metodlarının tələbələrin akademik göstəricilərinə təsiri araşdırılmışdır.

Açar sözlər: *akademik nailiyyətlər, koqnitiv inkişaf, pedaqoji yanaşmalar, innovativ tədris metodları, interaktiv öyrənmə, rəqəmsal texnologiyalar, problem əsaslı öyrənmə*

Abstract. The introduction of interactive and technology-based learning methods in the modern education system enhances students' cognitive development, analytical thinking skills, and independent learning habits. Problem-based learning, project-based approaches, and the use of digital resources allow students to more deeply absorb the educational material and effectively apply practical knowledge. At the same time, the strengthening of the social-learning environment and teacher-student interaction has a positive impact on students' academic achievements. The introduction of innovative teaching methods increases students' motivation, strengthens their self-confidence, and contributes to their acquisition of skills in line with the requirements of the modern labor market.

The article examines the impact of innovative teaching methods on students' academic performance.

Key words: *academic achievement, cognitive development, pedagogical approaches, innovative teaching methods, interactive learning, digital technologies, problem-based learning*

Аннотация. Внедрение интерактивных и технологических методов обучения в современную систему образования усиливает когнитивное развитие студентов, навыки аналитического мышления и навыки самостоятельного обучения. Проблемно-ориентированное обучение, проектный подход и

использование цифровых ресурсов позволяют студентам глубже усваивать учебный материал и эффективно применять практические знания. Кроме того, укрепление социально-образовательной среды и взаимодействия преподавателя и студента оказывает положительное влияние на успеваемость студентов. Применение инновационных методов обучения повышает мотивацию студентов, укрепляет их уверенность в себе, способствует приобретению ими навыков, соответствующих требованиям современного рынка труда.

В статье рассматривается влияние инновационных методов обучения на успеваемость студентов.

Ключевые слова: *академические достижения, когнитивное развитие, педагогические подходы, инновационные методы преподавания, интерактивное обучение, цифровые технологии, проблемное обучение*

Müasir dövrdə yüksək keyfiyyətli təlim nəticələrinin əldə edilməsi üçün effektiv yeniliklərə ehtiyac duyulur. Təhsildə innovasiyalar təlim və tədris praktikasının təkmilləşdirilməsi tələbələrin ehtiyac və maraqlarının təmin edilməsi baxımından mühüm rol oynayır. İnnovativ yanaşmalar təhsilin bütün səviyyələrində əhəmiyyətli dəyişikliklərə səbəb olur və bu yalnız tədris metodlarının deyil, həm də tədris sisteminin ümumi strukturlarının dəyişməsinə səbəb olur. Təhsil sistemində tətbiq olunan innovasiyalar, tədrisin metodoloji və texnoloji əsaslarını yeniləyərək tələbələrin öyrənmə prosesini daha səmərəli və maraqlı edir.

Müasir təhsil texnologiyalarının tətbiqi tələbələrin daha interaktiv və şəxsiyyətə uyğun öyrənməsinə şərait yaradır. İnnovasiyalar tələbələrin müxtəlif öyrənmə üslublarına uyğun olaraq fərdi yanaşmaların həyata keçirilməsinə imkan yaradır. Bu yanaşma tələbələrin bilikləri yalnız nəzəri şəkildə deyil, eyni zamanda praktik vəziyyətlərdə tətbiq etmələrinə kömək edir, onları daha yaradıcı və müstəqil düşünməyə təşviq edir. Beləliklə, bu yeniliklər tədris prosesində tələbələrə daha çox məsuliyyət və müstəqillik verir, eyni zamanda onların öyrənmə bacarıqlarını inkişaf etdirir.

Bundan əlavə, innovativ təlim metodları və texnoloji alətlər tələbələrin interaktiv öyrənmə bacarıqlarını artırmaqla yanaşı, onların əmək bazarına inteqrasiyasını da sürətləndirir. Bu, xüsusilə peşə təhsilində və əmək bazarının sürətlə dəyişən tələblərinə cavab vermək üçün əhəmiyyətlidir. Məsələn, layihə, problem və tədqiqat əsaslı yanaşmalar, tələbələrin qarşılaşdığı real həyat problemləri üzərində düşünmələrini və onları həll etmələrini təmin edir. Bu, onların həm nəzəri, həm də praktiki biliklərə sahib olmalarını təmin edərək, iş bazarında daha yaxşı mövqe tutmalarına imkan yaradır. Nəticə etibarilə, təhsildə tətbiq olunan innovasiyalar tələbələrin mənimsəmə prosesini daha müasir və əhatəli şəkildə təşkil etməyə imkan verir. Bu yanaşmalar, tədrisi yalnız bilik ötürmək kimi deyil, tələbələrin düşünmə qabiliyyətlərini inkişaf etdirmək, onlara analitik düşünmə, problem həll etmə və yaradıcı düşüncə bacarıqlarını qazandırmaq kimi daha geniş məqsədləri hədəfləyir. Beləliklə, tələbələr yalnız akademik baxımdan deyil, eyni zamanda peşəkar inkişaf baxımından daha güclü bir şəkildə hazırlıqlı olur, bu da onların gələcəkdə daha uğurlu karyera qurmalarına zəmin yaradır.

Müasir dövrdə təhsil sistemləri sürətlə dəyişir və inkişaf edir. Bu prosesdə innovativ təlim metodlarının tətbiqi mühüm rol oynayır. Ənənəvi təlim yanaşmalarından fərqli olaraq, innovativ metodlar tələbələrin dərs prosesində passiv dinləyici deyil, aktiv iştirakçı olmalarını təmin edir. Bu metodlar tələbələrin akademik göstəricilərini yaxşılaşdırmaqla yanaşı, onların idrak qabiliyyətlərini, tənqidi düşünmə bacarıqlarını və problem həll etmə vərdişlərini də inkişaf etdirir. İnnovativ təlim metodları müxtəlif pedaqoji yanaşmalara əsaslanaraq hazırlanır və tətbiq olunur. Onlar tələbələrin marağını artırmaq, öyrənmə prosesini interaktiv və effektiv etmək üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu metodlara aşağıdakılar daxildir:

-Layihə əsaslı təlim (Project-Based Learning - PBL) tələbələrin dərs materialını öyrənərkən real həyatdan məsələləri həll etmələrinə imkan verir. Bu təlim yanaşması tələbələri yalnız nəzəri biliklərlə deyil, həm də praktiki təcrübə ilə təmin edir. Layihə əsaslı təlimin əsas məqsədi, tələbələrin hazırladıqları layihələr vasitəsilə həm fərdi, həm də qrup şəklində çalışaraq öyrənmələrini təmin etməkdir. Layihə əsaslı təlim tələbələrin öz biliklərini real həyatda tətbiq etmələrinə kömək edir və bu, onların tənqidi düşünmə, problem həll etmə və əməkdaşlıq bacarıqlarını inkişaf etdirir. Tələ-

bələr layihələr üzərində işləyərkən, müxtəlif mövzularla bağlı fərqli yanaşmalar inkişaf etdirir və nəticədə onları dərs mövzuları ilə daha dərin əlaqə qurmağa təşviq edir. Eyni zamanda, bu metod tələbələrin öyrəndikləri bilikləri konkret bir məqsəd üçün tətbiq etmələrini təmin edir, nəticədə tədrisin motivasiyasını artırır. Layihə əsaslı təlimin tətbiqi tələbələrin həm akademik, həm də şəxsi bacarıqlarını inkişaf etdirir. Beləliklə, bu metod təhsil prosesində tələbələrə daha yüksək səviyyədə aktivlik, yaradıcılıq və öyrənməyə davamlı maraq qazandırır. Tələbələr, öyrəndikləri bilikləri layihə üzərində tətbiq edərək dərs mövzularına daha dərin və mənalı yanaşırlar. Bu, həm də onların gələcəkdəki peşə fəaliyyətlərində daha uğurlu olmalarına gətirib çıxarır (1, s.100-115).

- Flip təlimi (Çevrilmiş sinif). Tələbələr dərs materialını əvvəlcədən araşdırır, sinifdə isə müəllimin rəhbərliyi altında müzakirə və praktiki tətbiq edirlər. Flip təlim modeli ənənəvi təlim prosesindən fərqli olaraq, tələbələrin dərs materialını əvvəlcədən araşdırmasını və sinifdə daha çox müzakirə və təcrübi tətbiqini nəzərdə tutur. Ənənəvi sinif modelində tələbələr dərsi sinifdə dinləyir, sonra evdə ev tapşırıqları yerinə yetirirlər. Tərsinə çevrilmiş sinif modelində isə bu prosesin sırası dəyişir – tələbələr dərs materialını əvvəlcədən video, məqalə və digər elektron resurslar vasitəsilə öyrənir, sinifdə isə müəllimin rəhbərliyi altında həmin bilikləri tətbiq etməyə, suallar verməyə və problemləri həll etməyə fokuslanırlar.

-Oyun əsaslı təlim (Game-Based Learning (GBL)). Oyun elementlərinin tədris prosesinə inteqrasiyası ilə tələbələrin motivasiyasını artırır. Oyun əsaslı təlim oyun elementlərinin və mexanizmlərinin akademik mühitə inteqrasiyasıdır. Bu yanaşma tələbələrin motivasiyasını artırmaq, onların dərsə marağını gücləndirmək və tədris materiallarını daha yaxşı mənimsəməsini təmin etmək məqsədi daşıyır. Oyun əsaslı təlimin əsas prinsipi öyrənmə prosesini oyun dinamikası ilə daha cəlbedici və əyləncəli etməkdir.

-Diferensial təlim (Differentiated Instruction) - Fərqli səviyyədə bilik və bacarıqlara malik tələbələrə fərdi yanaşma əsasında tədris təşkil olunur. Diferensial təlim tələbələrin fərdi xüsusiyyətlərini, bilik səviyyələrini və öyrənmə tərzlərini nəzərə alaraq tədrisin təşkil olunması prosesidir. Bu yanaşma tələbələrin akademik göstəricilərini yüksəltmək və onların potensialını tam şəkildə üzə çıxarmaq məqsədilə tətbiq olunur. Müasir təhsil sistemində bütün tələbələrin eyni tempdə və eyni metodlarla öyrənməsi səmərəli hesab edilmir. Diferensial təlim isə bu problemi həll edərək, hər bir tələbənin ehtiyaclarına uyğun fərdiləşdirilmiş tədris proqramı yaratmağa imkan verir (2, s. 120-135).

-Rəqəmsal və interaktiv texnologiyalar. Elektron təhsil platformaları, süni intellekt əsaslı sistemlər və virtual reallıq tətbiqləri öyrənməni daha səmərəli edir. Müasir dövrdə texnologiyanın təhsil sahəsinə inteqrasiyası tələbələrin öyrənmə prosesini daha interaktiv və effektiv hala gətirir. Rəqəmsal və interaktiv texnologiyalar elektron təhsil platformaları, süni intellekt əsaslı sistemlər, virtual və artırılmış reallıq kimi innovativ həllərdən istifadə edərək tədris prosesini daha çevik, fərdiləşdirilmiş və tələbəyönlü edir.

İnnovativ təlim metodlarının tələbələrin akademik göstəricilərinə müsbət təsiri bir çox tədqiqatlarda sübut olunmuşdur. Bu metodlar:

1. Dərs materiallarının daha yaxşı mənimsənilməsini təmin edir. İnteraktiv və praktik yanaşmalar sayəsində tələbələr məlumatları daha uzun müddət yadda saxlayır və onları tətbiq edə bilirlər.
2. Tələbələrin motivasiyasını artırır. Ənənəvi mühazirə metodları ilə müqayisədə, innovativ yanaşmalar tələbələrdə maraq oyadır və onların dərsə həvəsini yüksəldir.
3. Tənqidi düşünmə və problem həll etmə bacarıqlarını inkişaf etdirir. Real həyat problemlərinə əsaslanan öyrənmə strategiyaları tələbələrə analitik düşünmək və yaradıcı həll yolları tapmaq imkanı yaradır.
4. Fərdi və əməkdaşlıq bacarıqlarını gücləndirir. Komanda işi və qrup layihələri sayəsində tələbələr ünsiyyət bacarıqlarını inkişaf etdirir və kollektiv şəkildə işləməyi öyrənirlər.
5. Texnoloji bilikləri artırır. Rəqəmsal texnologiyalardan istifadə edən tədris metodları tələbələrin informasiya texnologiyalarından səmərəli istifadə etməsini təmin edir (3, s. 43-50).

Tədqiqatlar göstərir ki, innovativ təlim metodlarından istifadə edən tələbələr klassik tədris metodları ilə öyrənən həmyaşıdları ilə

müqayisədə daha yüksək akademik nailiyyətlər əldə edirlər. Müasir təhsil müəssisələri bu metodları tətbiq etməklə təhsilin keyfiyyətini artırmalı və tələbələrin potensialını maksimum dərəcədə inkişaf etdirməlidir. Bu istiqamətdə son dövr aparılan tədqiqatlarda müşahidə olunmuşdur ki, təhsilin keyfiyyətini artırmaq üçün ilk növbədə aşağıdakı sxemdə qeyd olunan məsələlərə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır (4, s. 88-95).

Sxem. Təhsilin keyfiyyətini yüksəltmək üçün əsas istiqamətlər

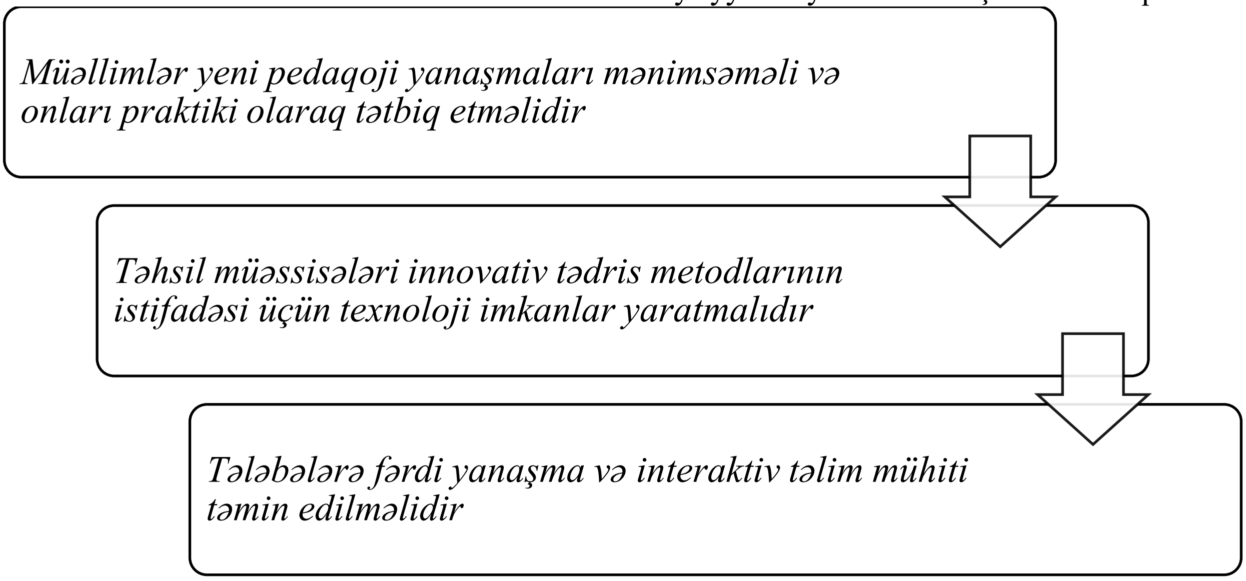

Təhsilin keyfiyyətini yüksəltmək məqsədilə yuxarıdakı sxemdə əks olunan istiqamətlər əsas rol oynayır və bu istiqamətlər çərçivəsində tətbiq olunan innovativ təlim metodları, tələbələrin akademik göstəricilərinin yüksəlməsində əhəmiyyətli təsir göstərməklə yanaşı, təhsil sisteminin ümumi inkişafına da töhfə verir.

Müasir dövrdə təhsil sistemlərinin qarşısında duran əsas vəzifə innovativ metodların geniş tətbiqi və onların effektivliyinin artırılmasıdır. İnnovativ təlim metodlarının tətbiqi tələbələrin akademik göstəricilərini artırmaqda mühüm rol oynayır (6). Bu metodlar tələbələrin öyrənmə prosesində fəal iştirakını təmin edir. Həmçinin, tələbələrə dərsləri daha dərindən mənimsəmək, mövzulara daha geniş və əhatəli yanaşmaq imkanı verir. İnnovativ təlim metodlarının tətbiqi yalnız tələbələrin akademik nailiyyətlərini yaxşılaşdırmaqla kifayətlənmir, həm də onların gələcək karyeralarına hazırlıq prosesini gücləndirir. Bu metodlar həmçinin müəllimlərin peşəkar bacarıqlarını artırır, təhsil sisteminin ümumi keyfiyyətini yüksəldir və təhsil mühitini müasir dövrün tələblərinə uyğunlaşdırır. Gələcəkdə təhsil müəssisələrinin innovativ yanaşmaları daha geniş miqyasda tətbiq etməsi tələbələrin inkişafını dəstəkləyəcək, onları iş bazarına hazırlayacaq və müasir dövrün tələblərinə uyğun inkişaf etmiş fərdlər olaraq yetişdirmələrinə imkan yaradacaq. Bu səbəbdən, təhsil sistemində innovativ təlim metodlarının daha geniş tətbiqi vacibdir. Bu, yalnız tələbələrin akademik göstəricilərini yaxşılaşdırmaqla deyil, həm də onların ümumi inkişafını təmin edərək, gələcəkdə daha hazırlıqlı və yaradıcı mütəxəssislərin formalaşmasına kömək edəcəkdir.

Problemin aktuallığı. Müasir təhsil sistemində tələbələrin akademik göstəricilərinin yüksəldilməsi üçün ənənəvi təlim metodları kifayət etmir. İnnovativ təlim metodları layihə əsaslı öyrənmə, çevrilmiş sinif, oyun və texnoloji yanaşmalar tələbələrin dərsə fəal qatılmasını, biliklərin praktik tətbiqini və yaradıcı düşüncənin inkişafını təmin edir. Bu metodların tətbiqi tələbələrin motivasiyasını artırmaqla yanaşı, onların akademik nailiyyətlərinə də müsbət təsir göstərir. Bu səbəbdən innovativ təlimin təhsildə rolu xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Problemin yeniliyi. Problemin yeniliyi ondan ibarətdir ki, müasir dövrdə tətbiq olunan innovativ təlim metodlarının (layihə əsaslı təlim, çevrilmiş sinif, oyun əsaslı öyrənmə və rəqəmsal texnologiyalar) tələbələrin akademik göstəricilərinə birbaşa təsiri sistemli şəkildə araşdırılır. Bu yanaşma ənənəvi təlim modelləri ilə müqayisədə tələbələrin

öyrənmə fəallığını, dərs motivasiyasını və nəticə əldəetmə səviyyəsini yüksəltmək baxımından yeni elmi-praktiki nəticələr ortaya qoyur. Məqalə innovativ metodların real dərs prosesində tətbiq imkanlarını və onların effektivliyini təhlil etməklə tədrisə müasir yanaşmanı təşviq edir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məqalənin praktik əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, innovativ təlim metodlarının tətbiqi üzrə əldə olunan nəticələr müəllimlərin dərs prosesini daha effektiv və tələbəyönümlü şəkildə təşkil etməsinə imkan verir. Bu metodların tətbiqi tələbələrin dərsə marağını və fəallığını artırmaqla yanaşı, onların akademik göstəricilərinin yüksəldilməsinə də real töhfə verir. Araşdırma nəticələri təhsil müəssisələrində tədrisin keyfiyyətinin artırılması, pedaqoji strategiyaların təkmilləşdirilməsi və innovativ yanaşmaların geniş tətbiqi üçün praktiki əsaslar təqdim edir.

Ədəbiyyat

1. Garrison D. R. və Anderson T. E-learning in the 21st Century / D. R. Garrison, T. Anderson // E-Learning Journal, - 2010, - p.100-115
2. Anderson J. R. Koqnitiv psixologiya / J. R. Anderson // Koqnitiv Psixologiya Jurnalı. № 8, - 2009. - s.120-135
3. Gong, C. “Strategic Research on Current Status of Sports Competition within the Vocational Colleges of Xi'an” // Journal of Shaanxi Institute of Junior Managerial Personnel, - 2018, - p. 43-50
4. Kolb D. A. Təcrübə və tədris: Təhsil dövrü / D. A. Kolb // Təcrübə və Təhsil Jurnalı. № 2, - 2012, - s. 88-95
5. Salovey P. və Mayer J. Emotional Intelligence / P. Salovey, J. Mayer // Emotional Intelligence Journal. № 1, - 2010, - p. 35-50
6. https://www.erasmustrainingcourses.com/blog/what-impact-can-innovative-teaching-methods-have-on-student-learningoutcomes
7. https://consortiacademia.org/wpcontent/uploads/2022/m_v12i11/M241250_final.pdf
8. https://globaljournals.org/GJHSS_Volume12/7-Effects-of-Innovative-Teaching-Strategies-on-Students-Performance.pdf

Redaksiyaya daxil olub: 14.07.2025.